

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5. Fylke: Nordlands
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Nord-Rana
 Emne: Vannbæring Bygdelag: Langvassgrenda
 Oppskr. av: Nils O. Ravnaa Gard: Ranvaa
 (adresse): Ravnaa, Utteren i Helgeland G.nr. 120 Br.nr. 2

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter egne iagtaker
 B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

I) Inntil slutten av forige aarhundre bruktes det nesten utelukkende trebøtter aa bære vann i. Etter den tid kjøpte de mere velstaaende jern-eller sinkbøtter. De fattige brukte trebøtter en tid fremover.

Vassaaket de bærer vann med heter "halatre" og er den eldste form som er i bygda som er kjendt og almindelig brukt for vannbæring. Det er utholket paa mitten for nakken og innholket for skuldrene og litt nedbuet fra mitten. I gammeltid brukte de vidjer med trekroker for aa henge bøttene paa, saa ble det snøre med trekroker, og saa kom kjetting med jernkroker for bøttene og kroker for aa forkrte eller forlunge kjettingen, alt etter som bæren var kort eller høy.

Redskapet heter halatre, halatrebanne og halatrekroken. Havet eller hanken i trebøtta heter bøttkjølpen (tykk ø).

Det var ikke almindelig at de brukte en stang som de la over den eine aksel og hengte ei bøtta paa kvar ^{aksel} aksel heller ikke en stang med en reim over nakken, men i mangel paa halatre kunne de i særskilte høver bruke disse redskap. Stonga kaldtes vassbærarstonga. Tidspunktet da det ble slutt med aa bære vann i trebøtter, kan settes til omkring aar 1900.

2/ Kun untakelsesvis i kar med to ører som de stakk en stang gjennom og bar mellom seg, ikke paa skuldrene. Karet de helte vannet i til kjøkenet, stod i stua og kaldtes

2
Vassstampen. Fra 1890 aarene begynte de aa utbygge kjøke-
net paa de fleste gaarde og sætte inn komfyr, og vassstampen fik da sin plass i kjøkenet baade sommer og vinter.

Vasskaret som stod i fjøset kaldtes vassstampen eller vassstønna. De "kølv" (helte) vatnet ut av bøtta og i karet, og naar de skulde bære vann til dyrene "dæmla" de bøtta fuld i stampen. I kjøkenet eller stua bruktes ei stor tre-
ausa. Naar de bar melken fra fjøset, grinnan "eller" munner-
plassen" (stedet hvor de melket om midagen) kunne ligge inntil 3 km. fra gaarden) bruktes halatre og melkdaller med tettsluttende lokk. Disse var av tre og smalnet oppover. Halatret ^{brukes} fremdeles under vann- og melkbæring.

3) Bruken av en ski for aa sette karet eller vassstampen paa under transport av vann, er ukjent her i bygda.

4) Det var kona og de kvindelige tjenere paa gaarden som skulde bære vatnet til kjøken og fjøs i gammel tid, men i mange høve maatte mannfolkene hjelpe dem.

5) DE nevnte metoder er jeg personlig kjendt med, og de var brukt baade paa større og mindre gaardsbruk, husmansplasser og strandsittere.

6) Der hvor vassveien var lang kjørte de vatnet paa slæde i stamp eller tønner, de som ikke hadde hest drog det paa kjelke. For at vatnet ikke skulde skvulpe, la de om vinteren en "snyklomp" og om sommeren en treskive i stampen eller tønden.

7) Forholdet er i dag stort sett meget forandret, idet det naa er innlagt vannspring baade til kjøken og fjøs paa de fleste gaarde og andre har gravd brønn ved fjøset, ogsaa derved at det naa er mannfolkene som besørger vannbæringen, kvinderne kun leilighetsvis.

Min far, Ole Olsen Ravnaamo var den første her i bygda -en av de første i Nord-Rana som i 1885 la vannspring til fjøs og kjøken.